

ABELOVA NAGRADA

Sanja Sruck, Zagreb

Niels Henrik Abel

U Matki broj 108 mogli ste pročitati zanimljiv članak „O matematičarkama i o nagradama”. Najveća i najznačajnija matematička nagrada je Abelova nagrada pa ćemo se u ovom članku malo detaljnije s njom upoznati.

Dok su vam imena nekih velikih matematičara poput Talesa, Pitagore, Gaussa, Eulera, Pascala i drugih već poznata ili ćete se susresti s njima kasnije u osnovnoj ili u srednjoj školi, nešto više o Abelu i njegovom doprinosu matematici doznat ćete tek na studiju. **Niels Henrik Abel** (1802. – 1829.) bio je znameniti norveški matematičar. Iako nije doživio ni svoj 27. rođendan, za sobom je ostavio veliko znanstveno nasljeđe. Postoji puno pojmova u matematici koji su nazvani po njemu: Abelove grupe, Abelovi integrali, Abelove diferencijalne jednačbe, Abelove eliptične funkcije itd.

Alfred Nobel

S druge strane, o **Alfredu Nobelu**, švedskom znanstveniku koji je najpoznatiji kao izumitelj dinamita i utemeljitelj slavne Nobelove nagrade, sigurno znate nešto više. Nobelova se nagrada dodjeljuje za iznimne doprinose u fizici, kemiji, medicini, književnosti, ekonomiji te za mir, a među dobitnicima ima i Hrvata (Vladimir Prelog i Lavoslav Ružička za kemiju te Ivo Andrić za književnost). Međutim, Nobel nije predvidio nagradu za matematiku. Ne znamo je li to bilo namjerno ili slučajno. Prema nekim glasinama razlog tome je ljubomora jer je Nobel navodno volio ženu koja nije voljela njega nego jednog matematičara.

Kako god bilo, prijedlog da se ta nepravda prema matematici ispravi uvođenjem posebne nagrade dao je norveški matematičar **Sophus Lie** još daleke 1899. godine, u vrijeme kada je utemeljena i Nobelova nagrada. Tri godine kasnije švedsko-norveški kralj Oscar II. odlučio je povodom stote obljetnice rođenja Nielsa Henrika Abela osigurati novčana sredstva za nagradu koja bi se dodjeljivala svake godine za iznimne doprinose u matematici.

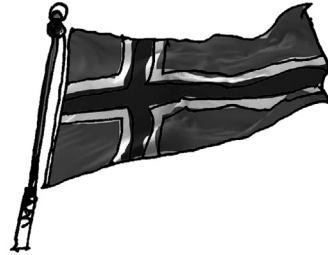
ABEL
PRISEN

Abelova nagrada

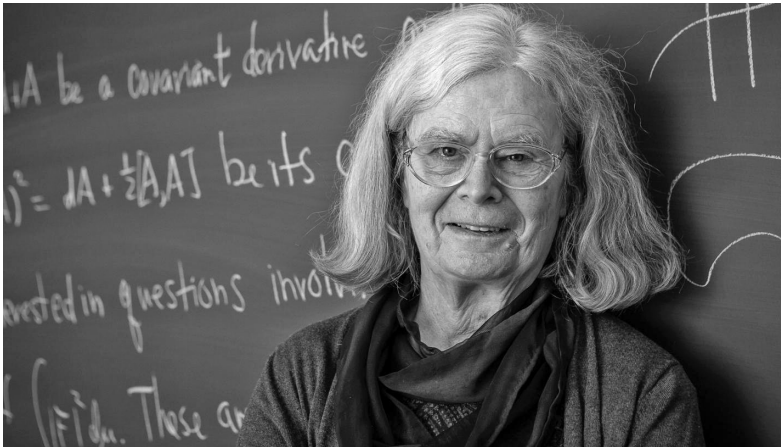

To se ipak nije dogodilo jer se švedsko-norveška unija ubrzo raspala (1905. godine).

Gotovo cijelo stoljeće nakon toga norveška je vlada (2001.) objavila da će se nagrada početi dodjeljivati od 2002. godine, dvjesto godina nakon rođenja Abela. Te godine počasnu Abelovu nagradu dobio je norveški matematičar **Alte Selberg**, a od 2003. godine dodjeljuje se prema preporuci povjerenstva koje se sastoji od pet istaknutih matematičara. Nagradu uručuje sam norveški kralj, a osim velike časti i priznanja ona dobitniku donosi i značajna novčana sredstva, 6 milijuna norveških kruna (oko 750 000 eura), isto kao i Nobelova nagrada.

Poznato vam je da među znamenitim matematičarima nema puno žena, ali 2019. je godine po prvi put Abelova nagrada dodijeljena upravo jednoj ženi, američkoj matematičarki **Karen Keskulla Uhlenbeck**, profesorici na Teksaškom sveučilištu u Austinu. U obrazloženju piše da joj je nagrada dodijeljena „za pionirska postignuća u geometrijskim parcijalnim diferencijalnim jednažbama, teoriji mjera i integriranim sustavima te za temeljni utjecaj njenog rada na analizu, geometriju i matematičku fiziku”.

Karen Keskulla Uhlenbeck

Abelova i druge matematičke nagrade koje se spominju u navedenom članku imaju za cilj isticanje važnosti matematike i podizanje njezina ugleda u društvu te poticanje interesa djece i mladih za studij matematike. Sigurna sam da među čitateljima Matke ima budućih matematičara, a, tko zna, možda se tu negdje krije i budući dobitnik ili dobitnica Abelove nagrade.

